

КОВАЛЕВИЧ Д. А.

к. е. н., доцент

Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У науковій статті розкрито роль та завдання органів Державної казначейської служби України в касовому виконанні бюджетів. Обґрунтовано їх основні повноваження. Розкрито основні аспекти казначейського обслуговування бюджетів. Особлива увага відведена необхідності реформування державних фінансів. Визначено актуальні проблеми казначейського обслуговування бюджетів. Проаналізовано касове виконання бюджетів. Обґрунтовано напрямки розвитку казначейського обслуговування бюджетів. Висвітлено пріоритети реформування обліку в державному секторі.

Ключові слова: казначейське обслуговування бюджетів, Державна казначейська служба України, доходи, видатки, бухгалтерський облік виконання бюджету, касове виконання бюджету.

КОВАЛЕВИЧ Д. А.

к. э. н., доцент

Черновицкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета

КАЗНАЧЕЙСКОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ БЮДЖЕТОВ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В научной статье раскрыта роль и задачи органов Государственной казначейской службы Украины в кассовом исполнении бюджетов. Обоснованы их основные полномочия. Раскрыты основные положения казначейского обслуживания бюджетов. Особое внимание отведено необходимости реформирования государственных финансов. Определены актуальные проблемы казначейского обслуживания бюджетов. Проанализировано кассовое исполнение бюджетов. Обоснованы направления развития казначейского обслуживания бюджетов. Освещены приоритеты реформирования учета в государственном секторе.

Ключевые слова: казначейское обслуживание бюджетов, Государственная казначейская служба Украины, доходы, расходы, бухгалтерский учет исполнения бюджета, кассовое исполнение бюджета.

KOVALEVYCH D. A.

candidate of economical sciences, associate professor

Chernivtsi Trade and Economics Institute of Kyiv National Trade and Economics University

TREASURY SERVICES OF BUDGETS IN MODERN CONDITIONS

In the scientific article the role and tasks of the State Treasury of Ukraine in the cash budget execution are disclosed. Its main powers are grounded. The main aspects of treasury services budgets are disclosed. Special attention is given to a need of public finances reforms. The urgent problems of treasury services budgets are defined. The analysis of cash budgets is provided. The directions of treasury services budgets are founded. Deals with priorities reform of accounting in the public sector are highlighted.

Keywords: treasury services budgets, The State Treasury of Ukraine, income, costs, accounting of budget execution, cash budget execution.

kaf_fin@chtei-knteu.cv.ua

У бюджетному процесі важливу роль відіграє казначейська система виконання бюджетів. Державна казначейська служба України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів [1]. Основним призначенням є сприяння оптимальному фінансовому управлінню державними ресурсами шляхом забезпечення своєчасного фінансування бюджетних установ для їх успішного функціонування.

Постановка проблеми. У процесі політичної та економічної кризи важливим є визнання того, що макроекономічна стабілізація неможлива без реформування фінансової сфери. Одним із основних інструментів державного регулювання соціально-економічних

процесів є бюджет. Адже в процесі його формування та виконання вирішуються завдання, які стоять перед суспільством. Актуальність проблеми полягає в тому, що підвищення ефективності бюджету як дієвого інструменту регулювання соціально-економічних процесів у державі потребує нових підходів до створення такої функціонально-організаційної системи виконання бюджетів, яка б забезпечувала ефективне управління ресурсами державного та місцевих бюджетів.

Метою наукової статі є розкриття сутності та окреслення перспектив розвитку казначейського обслуговування бюджетів.

Завданнями наукового дослідження є висвітлення механізму казначейського обслуговування бюджетів та виокремлення пріоритетних напрямків його розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання удосконалення казначейської системи обслуговування державного та місцевих бюджетів як за доходами, так і за видатками перебувають у центрі уваги науковців та практиків-фінансистів. Теоретичні та практичні аспекти казначейського обслуговування бюджетів досліджуються у працях таких учених і практиків: С. Булгакової, К. Огданського, П. Петрашко, В. Стоян, Н. Сушко, О. Чечуліної, С. Юрія, Є. Галушки, Л. Єрмошенко, Л. Осипчук, І. Сазонець та інших. Проблеми, що виникають в процесі казначейського обслуговування бюджетів, особливо в теперішній час, потребують подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Казначейська система обслуговування державного та місцевих бюджетів забезпечується повноваженнями, наданими органами Державної казначейської служби України для організації й проведення роботи, пов'язаної з прийманням і зарахуванням на відповідні рахунки бюджетних коштів, їх зберіганням та використанням на заходи, що передбачені бюджетом на відповідний рік, здійсненням обліку бюджетних коштів і складанням звітності про виконання бюджету.

В процесі казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів за органами Державної казначейської служби України закріплені процедури касового виконання бюджетів за доходами та видатками, ведення бухгалтерського обліку всіх операцій у процесі виконання бюджетів та складання звітності.

Казначейська система касового виконання бюджетів є дієвим інструментом державної та регіональної фінансової політики, сприяє реалізації норм Бюджетного кодексу України та Закону «Про Державний бюджет України» на відповідний рік стосовно застосування єдиних підходів і вимог щодо виконання бюджетів і складання звітності.

На сучасному етапі розвитку України головним призначенням Державної казначейської служби України є сприяння оптимальному управлінню державними фінансовими ресурсами. Сьогоднішні проблеми виконання бюджетів усіх рівнів віддзеркалюють складну соціально-економічну ситуацію в Україні. Скорочення реальних доходів бюджетів, погіршення платіжної дисципліни ускладнили ситуацію із забезпеченням їх збалансованості та фінансуванням запланованих заходів.

Казначейська система обслуговування державного та місцевих бюджетів забезпечує всі процедури касового виконання бюджетів, а також відображення всіх операцій в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Основним завданням Державної казначейської служби України є удосконалення системи ефективного управління коштами державного та бюджету і процедур попереднього контролю за їх витрачанням, розробка нової системи бухгалтерського контролю і звітності, чітке визначення й розподіл функцій між учасниками бюджетного процесу, створення єдиного комплексу технічних і програмних засобів інформаційної системи Державного казначейства. На сучасному етапі в Державній казначейській службі України діє програмно-технічний комплекс АС «Є-Казна».

Органи Казначейства здійснюють розрахунково-касове обслуговування розпорядників бюджетних коштів шляхом проведення платежів з реєстраційних, спеціальних реєстраційних рахунків розпорядників бюджетних коштів та рахунків одержувачів бюджетних коштів, відкритих в органах Казначейства. Казначейська система виконання бюджетів, яка була запроваджена з метою посилення контролю за бюджетним процесом та забезпечення як

органів державної влади, так і місцевого самоврядування достовірною інформацією про використання бюджетних коштів, уже тривалий час функціонує в Україні.

Важливим завданням органів Державної казначейської служби в процесі обслуговування бюджетів є сприяння виконанню бюджетної політики та здійсненню ефективного управління бюджетними ресурсами. Це завдання реалізовується через створення оптимальної системи оперативного управління державними фінансами і забезпечення своєчасних розрахунків за зобов'язаннями та розв'язання проблеми короткострокової незбалансованості бюджетів. Функція процесу управління грошовими потоками забезпечує оптимізацію здійснення видатків у межах асигнувань, передбачених затвердженими бюджетами. Саме тому, важлива роль відводиться територіальним органам Державної казначейської служби у соціально-економічному розвитку територій, адже саме з місцевих бюджетів через Казначейства здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, а також фінансуються різноманітні молодіжні програми та здійснюються видатки на соціальний захист населення.

На основі звітності Державної казначейської служби України проведено аналіз касового виконання бюджету. До загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) за 2013 рік надійшло 221,0 млрд грн, що на 1,9 %, або на 4,4 млрд грн, менше за відповідний показник 2012 року. Без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 105,2 млрд грн, що на 4,4 % більше, ніж за 2012 рік. Рівень виконання річного плану доходів, затвердженого місцевими радами, становив 93,5 % проти 103,4 % за даними попереднього року. Порівняно з 2012 роком, у 2013 році спостерігалася тенденція до зниження темпів зростання щомісячних надходжень, що відображає погіршення макроекономічної ситуації в країні. До місцевих бюджетів від місцевих податків і зборів у 2013 році надійшло 7,3 млрд грн, що більше на 34,0 %, ніж у 2012 році. Їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів зросла і склала 7,0 %, а у структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів – 8,6 %. Обсяг видатків місцевих бюджетів (з урахуванням коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) становив 219,8 млрд грн, що менше відповідного показника 2012 року на 1,2 %.

Обсяг видатків місцевих бюджетів (без урахування коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) склав 218,2 млрд грн, що менше показника 2012 року на 1,4 %. Розрахункові показники Міністерства фінансів України у 2013 рік виконано на 99,7 %, у тому числі, за видатками загального фонду – 98,7 %, спеціального фонду – 109,1 %. Рівень виконання планових показників, затверджених місцевими радами на 2013 рік, становить 89,6 %. Обсяг видатків загального фонду місцевих бюджетів становив 194,9 млрд грн. Порівняно з 2012 роком він збільшився на 3,3 %. Видатки спеціального фонду місцевих бюджетів профінансовано у сумі 23,3 млрд грн, що на 28,4 % менше, ніж аналогічний показник попереднього року. Рівень виконання планових річних показників, затверджених місцевими радами, склав 57,1 %, що на 25,4 в. п. менше відповідного рівня 2012 року.

Більшість видатків місцевих бюджетів традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт). У звітному періоді сукупна частка цих видатків у структурі видатків місцевих бюджетів складає 85,5 %, що на 6,2 % більше рівня попереднього року.

За даними Державної казначейської служби України, у 2013 році було перераховано 115,8 млрд грн міжбюджетних трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів, що становить 95,0 % річного плану. З них до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 98,0 % річного плану. До спеціального фонду надійшло 41,7 % від запланованого на рік обсягу.

До Державного бюджету України з місцевих бюджетів надійшло 1,6 млрд грн міжбюджетних трансфертів, що на 19,9 % більше за відповідний показник 2013 року. Кошти, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету, становили 1,4 млрд грн, або 92,5 % від запланованого показника на рік [2].

Важливим напрямом впливу бюджету на економічні та соціальні процеси в державі є видатки, які беруть участь у формуванні величини фондів споживання та накопичення. Бюджетна політика у сфері державних видатків є вагомим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток, особливо на перехідному етапі економічних реформ за обмеженості фінансових ресурсів держави [3].

Казначейське виконання місцевих бюджетів значно посилює контроль за використанням бюджетними організаціями бюджетних коштів, передбачених на їхнє утримання і проведення заходів. Адже воно забезпечує щоденний контроль за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів, відповідність наданих до оплати документів (рахунків, договорів, актів виконаних робіт (наданих послуг) тощо) вимогам чинного законодавства, дотриманням штатної, фінансової і касової дисципліни [4].

Висновки. Державна казначейська служба України є ключовим елементом у системі бюджетних правовідносин, ефективним інструментом для проведення бюджетних реформ. В умовах політичної та економічної кризи, необхідно докласти максимум зусиль для забезпечення стабілізації державних фінансів, що безпосередньо пов'язане із головною функцією Державної казначейської служби України із забезпечення ліквідності єдиного казначейського рахунка.

Таким чином, можна виокремити такі основні напрями удосконалення казначейського обслуговування бюджетів:

- оптимізація казначейської інфраструктури;
- удосконалення системи бухгалтерського обліку на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі;
- впровадження міжнародних стандартів у роботі Державної казначейської служби України;
- вдосконалення підходів до фінансової звітності про виконання державного та місцевих бюджетів на основі міжнародного досвіду;
- використання зарубіжного досвіду касового виконання бюджетів усіх рівнів;
- модернізація програмного забезпечення у роботі органів Казначейства шляхом створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами.

З огляду на пріоритетне місце й роль Державної казначейської служби України, для ефективного функціонування у системі фінансових органів держави, потребує подальшого вдосконалення нормативно-законодавча база.

Основними завданнями у цій сфері мають стати удосконалення методології та перехід до єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку. Важливим напрямком реформування бухгалтерської системи та звітності бюджетних установ є розробка об'єднаного плану рахунків виконання бюджетів із планом рахунків з виконання кошторисів бюджетних установ. Єдиний план рахунків, що використовуватиметься органами Державної казначейської служби України, які обслуговують державний та місцеві бюджети, та розпорядниками бюджетних коштів, які виконують відповідні бюджети, дасть змогу забезпечити прозорість облікових процесів, складання звітності та отримання інформації про фінансові операції, які здійснюються у державному секторі.

Необхідно сконцентрувати зусилля на реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів та ефективному управлінні фінансовими ресурсами держави, на необхідності дотримання прозорих правил ефективного та раціонального використання державних коштів, недопущенні бюджетних правопорушень як у діяльності органів Державної казначейської служби України, так і в роботі головних розпорядників коштів.

Казначейська система виконання бюджету є ефективною функціональною системою касового виконання бюджетів. Однак, в сучасних умовах децентралізації державних фінансів, перед Державною казначейською службою України ще стоїть безліч завдань як

організаційних, технічних, так і щодо розробки нових підходів до виконання бюджету і нормативно-методичних документів з питань бухгалтерського обліку та звітності та покращення механізму казначейського обслуговування бюджетів.

Актуальним є удосконалення діючих механізмів та пошук нових напрямів розвитку казначейської системи обслуговування бюджетів, що є необхідним елементом структурної перебудови державних фінансів та ефективним засобом раціонального використання державних фінансових ресурсів.

Економічне оновлення країни потребує зміцнення бюджетів усіх рівнів як важелів ефективного розвитку національного господарства, що прагне до соціально орієнтованої економіки та європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Про Положення про Державну казначейську службу України [Електронний ресурс] : указ Президента України № 1078/2011 від 29 листопада 2011 р. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>
 2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.] / ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2014. – 80 с.
 3. Чугунов І.Я. Бюджетні відносини в системі соціально-економічного розвитку країни / І.Я. Чугунов // Казна. – 2014. – № 6(33). – С. 25–28.
 4. Юрій С.І. Казначейська система : підручник / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – 2-е вид. змін. й доп. – Т. : Карт-бланш, 2006. – 818 с.
-